

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม” ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้นำผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และนำเสนอข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 ขอบเขตของการศึกษา
- 5.3 ระเบียบวิธีวิจัย
- 5.4 สรุปผลการศึกษา
- 5.5 อภิปรายผลการศึกษา
- 5.6 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม
4. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม

5.2 ขอบเขตของการศึกษา

ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม และคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ที่ป่าชายเลนคลองโคน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยในส่วนของระยะเวลาที่ศึกษา คือ เดือนพฤศจิกายน 2555 ถึงเดือนธันวาคม 2556

5.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนทั้งหมด 5 คน โดยการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) มีดังนี้ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน 2) ผู้นำชุมชนท้องถิ่นคลองโคน 3) ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน 4) สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน 5) ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ และรีสอร์ท และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างของคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยได้มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบโอกาส หรือไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ซึ่งได้ข้อมูลสถิติของคนในชุมชนท้องถิ่นตำบลคลองโคน จากเว็บไซต์ (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน, 2555) ได้ทราบจำนวนของคนในชุมชนท้องถิ่นตำบลคลองโคนนั้น มีจำนวนคนในชุมชนท้องถิ่นประมาณ 4,500 คน ต่อปี ซึ่งทางผู้วิจัยได้มีการ (เทียบจากตารางของ Krejcie และ Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 354 คน จึงได้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน ในการหาข้อมูล ทั้งนี้ ทางผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ หรือตามความสะดวก (Accidental or Convenience Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน

หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม และตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนั้น จึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามทั้งหมดนำมาทำการวิเคราะห์และประมวลผล ส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนำมาสรุปข้อมูล โดย

ใช้วิธีการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ในการบรรยาย หรืออธิบายลักษณะ ทั้งนี้ ได้มีการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นมาทำเป็นตาราง เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากประเด็นต่างๆ และในส่วนที่ได้รับจากแบบสอบถามที่แจกให้กลุ่มตัวอย่างคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน ได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบข้อมูล (Editing) ลงรหัส (Coding) และประมวลผลข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ทำกรลงรหัสเรียบร้อยแล้ว มาบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ในการประมวลผลข้อมูล จากนั้น ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาจำนวนร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของคนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน ความต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งใช้สถิติขั้นสูงในการประมวลผล เพื่อทดสอบสมมติฐานงานวิจัย และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples T-test) โดยใช้ค่าสถิติทดสอบค่า T-test ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปร และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test หรือ ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปร และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีมากกว่า 2 ตัวแปรที่ไม่เกี่ยวข้องกัน

5.4 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม” สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

5.4.1 การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นคำถาม 10 คำถาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก พบว่า ในภาพรวมส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกนั้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี ในการเข้าใจคำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถนำไปปฏิบัติ หรือดำเนินงานในสถานที่จริงได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ นั้นได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ดูแลทรัพยากรป่าชายเลน และการชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนใหญ่แต่ละผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะมี การแสดงความมีส่วนร่วมออกมา ในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้น การดูแลเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยว และการดูแลทรัพยากรป่าชายเลน

ในขณะที่ การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนใหญ่ผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงเลยนั้น คือ คนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้มีอาชีพใหม่เข้ามาในชุมชน นอกเหนือจากอาชีพหลัก ซึ่งเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็ได้มีการกระจายรายได้ต่างๆ ชาวบ้านมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นในชุมชน

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคก ในหลายๆ ส่วน เช่น การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวและบรรยากาศ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงในส่วน of แหล่งท่องเที่ยว และบรรยากาศต่างๆ ให้กลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคกนั้น ได้มีการสร้างไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ที่พักโฮมสเตย์ รีสอร์ทที่มีเป็นจำนวนมาก การจัดการด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนใหญ่นั้นได้มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยในการอนุรักษ์ ดูแล รักษาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในส่วนของจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่ มีการประชาสัมพันธ์แหล่งเที่ยวนั้น ทางเว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

ทั้งนี้ ในส่วนของข้อเสนอแนะ และความคิดเห็น หรือสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม เกี่ยวกับภาพรวมของป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีข้อเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แต่มีในส่วนของ ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคก นั้นต้องการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในขณะที่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ และรีสอร์ทนั้น ต้องการโครงการเกี่ยวกับการรณรงค์การปลูกป่าชายเลนให้มืออย่างต่อเนื่อง

5.4.2 การทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาการทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ในภาพรวมคนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการสอบถามจากแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ มีผู้ตอบประเด็นคำถามถูก 13 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 86.67 และขาดความรู้ความเข้าใจ มีผู้ตอบประเด็นคำถามผิด 2 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 13.33

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นคำถาม 2 คำถาม คือ 1) ผลประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นได้รับ คือ ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว และ 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้อิทธิพลของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนไปจากความเป็นอยู่เดิม

ในขณะที่ ส่วนใหญ่ในภาพรวม มีประเด็นคำถามที่มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นคำถาม 13 ข้อ คือ 1) คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ จะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นป่าชายเลนคลองโคน 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ให้มีความยั่งยืน 5) เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่มีความอุดมสมบูรณ์ 6) คนในชุมชนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคน 7) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว 8) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ 9) จุดเด่นของป่าชายเลนคลองโคน คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น 10) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การปลูกป่าชายเลน การศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น 11) การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน 12) ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสำคัญ 13) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.4.3 การเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการสุ่มตัวอย่างคนในชุมชนท้องถิ่น 354 คน โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า จากข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

และมีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี มากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด ทั้งนี้คนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีรายได้ ตั้งแต่ 10,001 - 20,000 บาท และอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองโคนระยะเวลา 21 ปีขึ้นไป มากที่สุด

จากการเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ได้ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคน) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคน) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคน) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อ

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (อายุ และ อาชีพ) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของคนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า คนในท้องถิ่นที่มีจำแนกตามลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ (อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่าง กัน ในขณะที่ คนในท้องถิ่นที่มีจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคโคน้ำ) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล จำแนกตามลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ (เพศ) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ คนใน ท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคโคน้ำ) ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.4.4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมใน การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมใน การติดตามและประเมินผล ซึ่งในการวิจัยในส่วนนี้ได้มีการวัดระดับการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 5 ระดับ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่ในภาพรวมคนในชุมชนท้องถิ่นคลองโคโคน้ำ นั้น มีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลางในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม ในทุกๆ ด้าน

ตารางที่ 5.1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม	อันดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ของปัญหา	3.05	.592	ปานกลาง	4
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.10	.610	ปานกลาง	3
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.28	.596	ปานกลาง	1
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.00	.545	ปานกลาง	5
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	3.20	.580	ปานกลาง	2
รวม	3.13	.484	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5.1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการ
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า คนในชุมชน
ท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.28$) รองลงมา คือ ด้าน
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 3.20$) และส่วนด้านที่คนในชุมชนท้องถิ่นมี
ส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.00$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น สามารถสรุป
รายละเอียดได้ดังต่อไปนี้ ด้านที่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ใน
ภาพรวมในด้านนี้ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรียงตามระดับการมีส่วนร่วมจาก
ค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในพื้นที่ท่องเที่ยว ป่าชายเลนคลองโคกน
(ปัญหาด้านขยะ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ฯลฯ) รองลงมา คือ ได้มีส่วนร่วมแสดงความ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคกน ได้มีส่วนร่วมในการค้นหา
สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น (การสนับสนุนจากภาครัฐ การร่วมมือของคนในชุมชน ฯลฯ) และได้มี
ส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับปัญหาที่พบในพื้นที่ท่องเที่ยว ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้มี
ส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 2) ด้านการมี
ส่วนร่วมในการวางแผน ในภาพรวมในด้านนี้ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรียง
ตามระดับการมีส่วนร่วมจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ รองลงมา คือ ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ในพื้นที่ และได้มีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ด้านที่ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในภาพรวม ในด้านนี้ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรียงตามระดับการมีส่วนร่วมจากค่าเฉลี่ย มากไปน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ท่องเที่ยว ป่าชายเลน คลองโคนให้มีความยั่งยืน รองลงมา คือ ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้มี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยว และได้มีส่วนร่วมใน การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้มีส่วนร่วม ในการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ ด้านที่ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ใน ภาพรวมในด้านนี้ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรียงตามระดับการมีส่วนร่วมจาก ค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว รองลงมา คือ ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคน ได้มีอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมจากแหล่งท่องเที่ยว ป่าชายเลนคลองโคน และได้รับรายได้จากแหล่งท่องเที่ยว ป่าชายเลนคลองโคน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่ เดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคน และด้านที่ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล ในภาพรวมในด้านนี้ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรียงตาม ระดับการมีส่วนร่วมจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลนให้มีความยั่งยืน รองลงมา คือ ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของแหล่ง ท่องเที่ยวอยู่เสมอ ได้มีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาที่วางไว้ และได้มี ส่วนร่วมประเมินผลจากการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้มีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามข้อมูลการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

การตัดสินใจที่จะเข้าร่วมแสดง ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เข้าร่วม	129	36.4
ไม่เข้าร่วม	6	1.7
ไม่แน่ใจ	219	61.9
รวม	354	100.0

จากตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของคนในชุมชนท้องถิ่น ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามข้อมูลการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พบว่า คนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน “ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม” ร้อยละ 61.9 รองลงมา คือ เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 36.4 และลำดับสุดท้าย คือ ไม่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

5.5 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม” สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

5.5.1 สรุปผลการศึกษากการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม

โดยสรุปผลการศึกษากการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้สรุปโดยการอ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบกับการสรุปประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน โดยจากการศึกษา พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลในหลายๆ ด้านร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนนั้น ได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อ

เป็นการตอบสนองถึงความต้องการของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้มีการกล่าวถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว คลอง โคน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลได้มีการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น และมีอาชีพรองรับคนในท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งเป็นผลทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนดีขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กฤษณ์ โคตรสมบัติ (2553) ได้กล่าวถึง ประเด็นการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่ง พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการให้การศึกษาด้านความร่วมมือของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และด้านองค์กรในการจัดการ และการบริหารการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตแก่งสามพันโบก เนื่องจากการทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น และงานวิจัยของ ปิยวรรณ คงประเสริฐ (2552) ที่กล่าวถึงประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของคนในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งกันนั้นๆ จึงแสดงให้เห็นได้ว่าทุกชุมชนนั้นได้มีการพัฒนาความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และที่สำคัญคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลอง โคน นั้น ส่วนใหญ่จะมีการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล รักษา ทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์จากความร่วมมือของทุกๆ หน่วยงาน ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้จากความเป็นมาของคลอง โคนที่แต่ก่อนป่าชายเลนนั้น ไม่ได้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ ซึ่งสามารถจะให้เห็นได้ว่าทุกหน่วยงาน หรือทุกภาคส่วนรวมทั้งที่สำคัญ คือ คนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูป่าชายเลนจนทำให้ในปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเยือนป่าชายเลนคลอง โคนได้

5.5.2 สรุปผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาการทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้สรุปโดยการอ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบกับการสรุปประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ในภาพรวมคนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการสอบถามจากแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ มีผู้ตอบประเด็นคำถามถูก 13 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 86.67 และขาดความรู้ความเข้าใจ มีผู้ตอบประเด็นคำถามผิด 2 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 13.33 สามารถสรุปได้ว่าคนในชุมชนท้องถิ่นป่าชายเลนคลองโคนนั้นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศลิษา หมัดสัง (2549) พบว่า คนในชุมชนบ้านคลองสนกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้กล่าวถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ชาวบ้านคลองสนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก เพราะส่วนใหญ่ทุกชุมชนมีความเข้าใจรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้มีการจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การได้รับผลประโยชน์ที่ยั่งยืนจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงจำเป็นที่ชาวบ้านต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามสามารถทำให้ทราบได้ว่า ส่วนใหญ่คนในชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลสรุปดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างยั่งยืนได้ และยังทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้าใจได้ดีอีกด้วย

5.5.3 สรุปผลการเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ

ของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ทั้งนี้ ได้สรุปโดยการอ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบกับการสรุปประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกสามารถสรุปได้ว่า ในแต่ละด้านที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะประชากรศาสตร์นั้น มีทั้งในส่วนของความแตกต่างตามที่ตั้งในสมมติฐานและไม่แตกต่างในส่วนของระดับมีส่วนร่วม ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่นั้นลักษณะทางประชากรศาสตร์นั้น มีระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นคลองโคกแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศลิษา หมัดลิ่ง (2549) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองสน กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้กล่าวถึงประเด็น การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้านคลองสนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ด้านร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล แตกต่างกัน และงานวิจัยของ สุรศักดิ์ วรภคบุญญา (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพรอง และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ในขณะที่งานวิจัยรัตนวิดี จุลพันธ์ (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นกรณีศึกษา เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ของลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า อาชีพ ประสบการณ์ในการอบรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในชุมชนแตกต่างกัน จึงทำให้ความคิดเห็นหรือระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแตกต่างกัน และเหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนทำให้มีระดับการมีส่วนร่วมมาก หรือน้อย ซึ่งจากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีทั้งแตกต่างกัน และสัมพันธ์กัน

อย่างไรก็ตามจึงแสดงให้เห็นได้ว่าลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นที่แตกต่างกันกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่มีความ

แตกต่างกันในการมีส่วนร่วม หรือการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือได้ว่าในส่วนของป่าชายเลนคลองโคกนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใส่ใจในส่วนในเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ไม่ใช่มีส่วนร่วมเพียงแต่ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงเท่านั้น แต่เป็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นทุกคน

5.5.4 สรุปผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งในการวิจัยในส่วนนี้ได้มีการวัดระดับการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งได้สรุปโดยการอ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบกับการสรุปประเด็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าส่วนใหญ่ในภาพรวมคนในชุมชนท้องถิ่นคลองโคกนั้น มีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ในทุกๆ ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และส่วนด้านที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ วรมิตร (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับประชาชนชาวเกาะสมุยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก เพราะประชาชนชาวเกาะสมุยนั้น มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไขมากที่สุด รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา และงานวิจัยของ ศลิษา หมัดลิ่ง (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองสน กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับประชาชนชาวบ้านคลองสน มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ด้านร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล ทุกด้านอยู่ในระดับมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากปัญหาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชาวชุมชนบ้านคลองสนสรุปเป็นประเด็นได้ 5 ประเด็น ดังนี้

การตระหนักถึงความสะอาดแหล่งท่องเที่ยว การเอาใจใส่ในการบริการแก่นักท่องเที่ยว ความรู้ในการอธิบายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ความไม่แน่นอนหรือการฉวยโอกาสในการกำหนดราคาสินค้าและบริการต่างๆของชาวคลองสน และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ของสมาคม ชมรมต่างๆ ของชาวคลองสนตลอดจนการจัดการบริหารสมาคมชมรมให้เจริญก้าวหน้า เพราะวาระระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัยหลายๆ อย่างในชุมชนที่ทำให้เกิดความแตกต่าง เช่น หน่วยงาน หรือการได้รับผลประโยชน์ของคนที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันแต่อยู่กันคนละพื้นที่ ก็ถือได้ว่าเป็นปัจจัยในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามงานวิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ของฟอร์นารอฟ Fornaroff (1980) ที่เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และแนวคิดของอकिन ริฟพัฒนา (2547) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา และค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนา การวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา เพราะว่าแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำมาเขียนเป็นประเด็นหลักๆ ในกรอบแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ที่มีความสัมพันธ์กันในส่วนของการวัดระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นได้

ดังนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอน หรือกระบวนการในการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคนให้มีความยั่งยืน ทั้งทรัพยากรป่าชายเลน และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสมบูรณ์ไว้ เพื่อที่จะสามารถรักษาวิถีชีวิตของคนในชุมชน และระบบนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะเลือกมาท่องเที่ยวได้

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่ได้มีแนวคิดและการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับคืออยู่แล้ว แต่ในบางหน่วยงานยังขาดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน อย่างเช่น หน่วยงานภาครัฐ กับหน่วยงานเอกชน ซึ่งควรมีการติดต่อประสานงานกันมากขึ้น ในการเข้าไปดูแลในแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ไม่ได้ต่างคนต่างทำ เพราะต่างก็มีเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันในการดูแลทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน

2) จากผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ของประชาชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่นั้นมีความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นมีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จึงทำให้เห็นความสำคัญได้ว่าคนในชุมชนตำบลคลองโคกนั้น มีทั้งคนที่มีส่วนร่วมมาก และมีส่วนร่วมน้อยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น เข้าไปในพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับคนในท้องถิ่น และสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อจะสามารถทำให้คนในท้องถิ่นนั้น ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

3) จากผลการวิจัย พบว่า การทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาพรวมนั้นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก แต่ในทางปฏิบัติมีบางส่วนที่จัดกิจกรรมบางอย่างที่ขัดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การเก็บหอย เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำลายธรรมชาติ จึงทำให้เข้าใจได้ว่ามีบางส่วนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังน้อยอยู่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจกับคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ในข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดการที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

4) จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม นั้น ในภาพรวมได้มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด 5 ด้าน ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจากการได้เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น ทำให้ทราบได้ว่าการมีส่วนร่วมใน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะเป็นการมีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่ม เช่น ในกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงก็จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก แต่ถ้าเป็นคนในท้องถิ่นทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงก็จะได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลองโคน หรือมีก็จะเป็นการมีส่วนร่วมน้อย จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคนร่วมกัน เพื่อที่จะสามารถทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดความยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ

5.6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม แรงจูงใจ ของนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากจัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเฉพาะความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว

2) ควรมีการศึกษายบทบาทและและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการเข้าไปดูการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานที่มีความน่าสนใจ แต่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3) ควรมีการศึกษาในส่วนของการเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนของที่อื่น เพื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละที่ โดยศึกษาความเหมือนและแตกต่าง เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ต่อไป

4) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีต่อคนในชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา หรือข้อบกพร่องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นคลองโคน

5) ควรมีการศึกษารูปแบบและประสิทธิภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เพราะว่าจะได้นำไปเป็นประโยชน์ในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนในที่อื่นๆ ได้ ให้มีความชัดเจนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ดียิ่งขึ้น

6) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างของชุมชนอื่นๆ ได้